

ÜRDÜN

PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	9
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	11
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	17
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	19

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

Ürdün'ün dış ticarete ilişkin ana mevzuatı 2001 tarihli ve 21 sayılı İthalat ve İhracat Kanunu'dur. Söz konusu Kanun'da; dış ticaretin genel ilkeleri ile ithalat, ihracat ve transit ticaret işlemleri düzenlenmektedir. İthalat ve ihracat işlemleri; genellikle ilgili yasa ve/veya bu işlemleri ve bunların prosedürlerini düzenleyen ilgili makamlar tarafından çıkarılan bir dizi zorunlu genelge ile birlikte gümrük kanunlarına tabi olarak uygulanmaktadır.

Ürdün'de ticaret ve sanayi politikalarının geliştirilmesi ve yürütülmesinden Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı sorumlu bulunmaktadır. Hükümetin dış ticaret politikaları, Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı'na bağı Dış Ticaret Politikaları Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmekte olup DTÖ ve diğere çok taraflı kuruluşlarla ilişkiler ile ikili ve bölgesel ticaret anlaşmalarına ilişkin müzakere ve görüşmeler yürütülmektedir. Genel Müdürlük, DTÖ'nün irtibat noktası olarak görev yapmakta ve tarım, SPS ve TBT hariç¹ Ürdün'ün tüm DTÖ Anlaşmalarına ilişkin Bildirim Noktası olarak faaliyet göstermektedir.

Ürdün 2000 yılında DTÖ'ye üye olmuş, ardından önemli ikili ve bölgesel Serbest Ticaret Anlaşmalarına (STA) imza atmış bulunmaktadır. Hali hazırda, Ürdün'ün taraf olduğı ve toplamda 52 ülkeyi kapsayan 8 adet STA aşağıda özetlenmektedir:

1. Pan-Arap Serbest Ticaret Alanı Anlaşması (Pan-Arab Free Trade Area Agreement /PAFTA): 1998 yılında uygulanmaya başlanmış olup 18 Arap ülkesi² arasında taraf ülke menşeli ürünlerin serbest dolaşımında yer almasını öngörmektedir. Genel itibariyle %40 üye ülkeler katma değere kuralı geçerlidir.
2. ABD-Ürdün STA: 2001 yılında yürürlüğe girmiştir. ABD'nin imzalamış olduğı 20 STA'sından biri olarak öne çıkmaktadır. Kotasız ve gümrük vergisinden muaf şekilde Ürdün menşeli ürünlerin ABD'ye ithal edilmesine olanak tanımaktadır.
3. Ürdün- AB Ortaklık Anlaşması: 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Ürdün ve AB üyesi ülkeler menşeli ürünlerin kotasız ve vergisiz ithal edilebilmesine olanak tanımaktadır.
4. EFTA – Ürdün STA: 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Tarım ürünleri hariç diğere tüm ürünlerde serbest dolaşımı öngörmektedir.
5. Ürdün – Singapur STA: 2005 yılında yürürlüğe girmiş bulunmakta olup mal ve hizmet ticaretini kapsamaktadır.
6. Agadir Anlaşması: 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Mısır, Ürdün, Fas ve Tunus arasında Pan-Euro-Med menşee kurallarının işletilmesi temelinde malların serbest dolaşımına olanak tanıyan bir anlaşma olarak öne çıkmaktadır.
7. Kanada-Ürdün STA: 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. Kotasız ve gümrük vergisinden muaf şekilde ürünlerin ticarete konu olmasına olanak tanımaktadır.

¹ Tarım ve SPS ile ilgili DTÖ bildirimlerinden Tarım Bakanlığı, TBT bildirimlerinden ise Ürdün Standartlar ve Metroloji Kurumu sorumludur.

² Cezayir, Bahreyn, Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya, Fas, Umman, Filistin, Katar, Suudi Arabistan, Sudan, Suriye, Tunus, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen.

8. Birleşik Krallık – Ürdün Ortaklık Anlaşması: 5 Kasım 2019'da Birleşik Krallık ve Ürdün arasında imzalanan Ortaklık Anlaşması 2021 yılının Mayıs ayında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma ile birlikte, AB ve Ürdün arasında 1997 yılında Avrupa-Akdeniz Anlaşması ile kurulan ortaklığın getirdiği ticari kolaylıklar korunmuştur.

Öte yandan, Ürdün'ün ülkemiz ile imzalamış olduğu ve 2011 yılında yürürlüğe giren STA 2018 yılının Kasım ayında iptal edilmiştir. Söz konusu Anlaşmanın iptalinden sonra 2019 Ekim ayında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması imzalanmış ve söz konusu Anlaşma 2021 Eylül ayında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamında ilk Karma Ekonomik Komisyon toplantısının önümüzdeki dönemde Ürdün'de gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Gümrük Tarifeleri

Ürdün'de gümrük uygulamalarına ilişkin temel mevzuat olarak 1998 tarihli ve 20 sayılı Gümrük Kanunu esas alınmakta olup söz konusu mevzuat 2018 ve 2019 yıllarında revize edilmiştir.

Ürdün Gümrük İdaresi tarafından, 29 Kasım 2021 tarihi itibarıyla “Ürdün Ticaret Portalı ([Jordan Trade Portal -customs.gov.jo](http://JordanTradePortal-customs.gov.jo))” isimli çevrimiçi bir uygulama hayata geçirilmiştir. Portalda; Ürdün'e ithal edilen, Ürdün'den ihraç edilen veya Ürdün üzerinden transit geçen tüm eşyaya ilişkin gümrük mevzuatı, prosedürleri ve evrakları da dahil olmak üzere detaylı bilgilere erişim imkanı bulunmaktadır.

Ürdün Gümrük İdaresi tarafından ithalat işlemlerinde;

- (i) her bir beyan kapsamında minimum 50 Ürdün dinarı ve maksimum 500 Ürdün dinarı olmak üzere işlem değerinin %0,2'si oranında ithalat işlem ücreti;
- (ii) transit veya yeniden ihracat işlemlerinde işlem başına 50 Ürdün dinarı

tahsil edilmektedir. Ayrıca, gümrük bölgesinde depolanan eşya için depolama, taşıma, sigorta ve diğer hizmet ücretleri altında eşyanın kıymetinin %50'sini geçmeyecek şekilde depolama bedeli alınmaktadır.

Ürdün tarafından imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları kapsamında Anlaşma imzalanan ülkeler menşeli ürünlerin tamamına yakını gümrük vergisinden muaf olarak ithal edilebilmektedir. Anlaşma imzalanan ülkeler dışındaki ülkelere ithal edilen mallar ise yürürlükteki MFN gümrük vergisi oranlarına tabidir.

Ülkemizle Ürdün arasında imzalanan ve 2011 yılında yürürlüğe giren STA 2018 Kasım ayı itibarıyla iptal edilmiş olup bu tarihten itibaren her iki ülke karşılıklı ticarette üçüncü ülkelere uygulanan gümrük vergilerini uygulamaya başlamıştır.

Öte yandan, Ürdün'de yerleşik fabrikalar tarafından üretimde kullanılacak olan hammadde niteliğindeki ürünler ise menşesine bakılmaksızın gümrük vergilerinden muaf olarak ithal edilebilmektedir.

Ayrıca, 2022 yılı başında Ürdün Hükümeti tarafından alınan bir Karar gereği, Ürdün'e ithal edilecek tüm ürünler (yerli üretimi bulunan bazı mühendislik, inşaat, mobilya ve gıda ürünleri hariç olmak üzere) %0 ve %5 oranında gümrük vergisine tabi olmaktadır. Bu Karara otomobil, alkollü içkiler, tütün ve tütün mamulleri gibi bazı ürünler dahil edilmemiştir.

Anılan Karar sonucunda ithal edilen malların yaklaşık %50'si gümrük vergisinden muaf tutulmakta, %40'ında ise %5 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Geri kalan ürünlerde ise (bazı mühendislik, inşaat, mobilya ve gıda ürünleri) 4 kategori altında %0, %5, %15 ve %25 oranında gümrük vergileri uygulanırken %25 oranında gümrük vergisi uygulanacak ürünlerin gümrük vergileri de tedrici olarak 2027 yılına kadar %15'e düşürülecektir.

Bu kapsamda, 7.193 kalem üründe 4 kategori altında gümrük vergisi uygulanmakta olup bu ürünlerin 3.829'u gümrük vergisinden muaf olurken, 2.893'ünde %5 oranında, 222'sinde %15 oranında ve 251'inde ise %25 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır.

Yapılan yeni düzenleme ile beraber gümrük vergilerinde önemli bir indirim yapılmış olup ülkemizle Ürdün arasındaki STA'nın iptali sonrası, özellikle Ürdün'ün STA imzaladığı Avrupa Birliği, ABD ve Körfez ve Kuzey Afrika Ülkelerine karşı, ülkemiz aleyhine oluşan rekabet dezavantajını kısmen de olsa gidermiş bulunmaktadır. Bu kapsamda, gümrük vergi oranlarında yapılan düzenleme ihracatımızı müspet yönde etkilemiş ve 2022 yılı itibarıyla dış ticaret hacmimiz 1 milyar ABD doları seviyesine ulaşmış, 2024 yılında bu seviye aşılıarak 1 milyar 140 milyon ABD doları ile en yüksek değerine ulaşmıştır.

Öte yandan, Ürdün tarafından uygulanan gümrük vergilerine gümrük tarife pozisyonu bazında aşağıdaki adresten ulaşılması mümkündür. Site Arapça olmakla birlikte, on-line çeviri yapan Google Chrome gibi internet tarayıcıları ile de kullanılabilir. <https://services.customs.gov.jo/JCcits/sections.aspx>

İç Vergiler

Ürdün'de toplanan ve her biri kendi kanunlarına tabi olan çeşitli vergiler bulunmaktadır.

KDV; genel olarak satış vergisi oranı %16 düzeyindedir.

Kurumlar vergisi sektöre göre değişmektedir:

- Bankalar %35,
- Telekom %24,
- Sanayi %20,
- Diğer sektörler %20.

Gelir vergisi de yıllık elde edilen gelire göre %5 ila %30 arasında değişmektedir. İthalatta ise özel hizmetler ücreti altında %5 oranında vergi uygulanmaktadır.

Ayrıca, Ürdün'deki diğer bazı vergiler arasında, %15 emlak ve arazi vergisi, %2 eğitim vergisi ve otel ve restoran işletmelerinde ödenen % 10 hizmet vergisi yer almaktadır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Ürdün Standartları ve Metroloji Kurumu (JSMO); 2000 yılındaki 22 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre, mali ve idari özerkliğe sahip, Ürdün'deki ulusal standartları düzenlemekten sorumlu bir kamu kuruluşudur. JSMO, teknik düzenlemelere ek olarak standartları benimsemektedir. JSMO tarafından Ürdün'deki standartlar ve kalite altyapısı, standardizasyon, metroloji, akreditasyon ve uygunluk değerlendirmesi hizmetleri (muayene, test ve ürün ve sistem sertifikasyonu) gibi alanlarda faaliyette bulunmaktadır. Kurum tarafından; yerel ya da uluslararası düzenleyici komiteler tarafından benimsenmiş teknik düzenlemeler ile insan, hayvan ve bitki sağlığı önlemlerine uygun olarak ürünlerin veya hizmetlerin belirlenen gereksinimlere uygunluğu denetlenmektedir.

Ürdün standartlarının yaklaşık %50'si uluslararası standartlara eşdeğer olmakla birlikte, bazı durumlarda geçerli bir uluslararası standart olmadığı için Ürdün standardı uygulanmaktadır.

Gıda ve ilaç ürünleri alanında, Ürdün Gıda ve İlaç Dairesi (JFDA), gıda ve ilaç ürünleri gruplarının ihracat ve ithalatının test edilmesinden, belgelendirilmesinden ve düzenlenmesinden sorumludur.

Öte yandan, Tarım Bakanlığı işlenmemiş tarım ürünlerine yönelik düzenleme ve denetleme yapmaktadır. Ayrıca, veteriner ilaçları ve hayvan aşıları, pestisitler, et ve et ürünleri, hayvan yemleri ve fidelerin ithalatı da görev alanları arasında yer almaktadır.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Ürünlere ilişkin fiziksel genel muayene ve testler, sınır kapılarındaki yetkili gümrük personeli tarafından, ürünlerin niteliklerine bağlı olarak belirlenmiş özel ve/veya teknik şartlar çerçevesinde yapılır.

Gümrük kontrolüne yönelik her türlü ithal eşya için gerekli olan başlıca belgeler şunlardır:

- İthalat izni veya Lisansı
- Gümrük beyannamesi
- Kıymeti, ağırlığı, navlun ve sigorta masraflarını gösteren Ticari Fatura
- Konşimento (Denizcilik veya Hava Konşimentosu)
- Menşe ispat belgesi
- Paketleme listesi

Ayrıca, ürünün niteliğine göre teknik uygunluk/sağlık/veterinerlik belgesi talep edilebilmektedir. Örneğin, tarım ürünlerinin ve girdilerin ithalatı, menşe ülkede verilmiş bir veteriner sertifikasının denkliğinin olmaması halinde yasaktır.

Et ve kümes hayvanı ürünleri için Tarım Bakanlığı, Ürdün'e ilk kez ihracat yapan tüm kesimhanelerin kayıt yaptırmasını şart koşturmaktadır. Söz konusu ürünler için aşağıdaki belgeler talep edilmektedir:

- Kesimhane ruhsatı
- Tescil kodu
- Kalite güvence sertifikası – Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) 22000 veya Tehlike Analizi ve Kritik Noktalar (HACCP)
- Helal Akreditasyon Kurumu’ndan alınmış helal kesim belgesi

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Paketleme ve etiketleme işlemleri, uluslararası yönergeleri izleyen standartlar, gümrük mevzuatı ve uygulamaları ile düzenlenmektedir. Paketleme açısından, ilgili kurumlar tarafından ürün etiketine büyük önem verilmekte olup ürünün içeriği, üretim tarihi ve son kullanma tarihi gibi ürüne ilişkin tüm bilgileri içerip içermediği kontrol edilmektedir.

Tüm etiketler Arapça olmalıdır; alternatif olarak Arapça yapışkanlı etiket de kabul edilebilmektedir. Etiketın aşağıda yer alan bilgileri içermesi beklenmektedir:

- Ürün adı
- Üreticinin adı ve adresi
- Net ağırlığı
- Etkin madde (örneğin süt tozuna eklenen vitaminler ve mineraller)
- Lot numarası ve "son kullanma tarihi" veya "tavsiye edilen kullanma tarihi"
- Menşe ülke
- İthalatçı veya acentenin adı

Bu çerçevede, Ürdün gümrüklerinde sorun yaşanmaması için ülkemizden Ürdün’e sevkiyatlarda ürün üzerinde “Made in Türkiye” ibaresinin yazılı olmasına ihracatçı firmaların hassasiyet göstermeleri önem taşımaktadır.

Teknik Engeller

Ülkemizden ithal edilen ürünler açısından rapor edilen bir teknik engel bulunmamaktadır. Bununla beraber, gümrüklerde yaşanan vakalar çoğunlukla eksik iletişim, dokümantasyon eksikliği ve resmi prosedürler/gereksinimler hakkında yetersiz bilgidir kaynaklanmaktadır.

İthal edilen herhangi bir tarım, gıda veya başkaca bir ürün, insan tüketimi ve güvenliği açısından rastgele denetlenebilmekte ve test edilebilmektedir. Hemen hemen tüm ürünler sınırda ilgili makamların laboratuvarları aracılığıyla test edilmektedir.

Ürdün Gıda ve İlaç İdaresi, gıda ürünlerini perakende ve toptan dağıtım düzeylerinde denetleme yetkisine sahiptir. Bir denetmen, herhangi bir işletmeye girebilir ve test için numune toplayabilir. Bir ürünün teknik gereksinimleri karşılamaması veya insan tüketimine uygun olmaması halinde dağıtım kanallarından çekilerek imha edilir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı (Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü) internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenel.ticaret.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Ürdün'de fikri ve sınai mülkiyet hakları; telif hakkı yasası, ticari marka yasası, patent yasası ve endüstriyel tasarımlar yasası da dahil olmak üzere çeşitli yasalarla korunmaktadır. Ticari markalar, tasarımlar, endüstriyel tasarımlar ve patentler Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı'na bağlı Sınai Mülkiyet Koruma Müdürlüğü'nce (IPPD) kaydedilmektedir. Ticari marka ve/veya patent tescili başvurusu, yararlanıcı tarafından şahsen yapılabileceği gibi bir avukat veya danışman aracılığı ile de yapılabilmektedir.

Ürdün'de tüm patentler tescil başvurusu tarihinden itibaren 20 yıl süreyle korunmaktadır. Tescilli bir marka ise 10 yıl süreyle korunmakta ve süresiz olarak yenilenebilmektedir.

Dağıtım Kanalları

Ürdün'de, ürün son tüketicinin eline geçene kadar toptancılar, perakendeciler ve distribütörleri içeren dolaylı dağıtım kanalları yaygın olarak kullanılmaktadır. Doğrudan dağıtım (üretici-tüketici) yaklaşımı özel ürünler için nadiren kullanılmaktadır. Ürdün'de perakende tüketim geleneksel mağazalar ve dükkanlardan alışveriş merkezi ve hiper market tarzına dönüşmekte ve Amman'da ve büyük şehirlerde büyük alışveriş merkezleri açılmaktadır.

Ürdün'de on-line mağazalar ve e-ticaret platformları yaygınlaşmakta, depolama ve kargo işlemlerinde gelişme kaydedilmektedir.

Tüketici Tercihleri

Ürdünlü tüccarlar ve tüketiciler, fiyat duyarlı yaklaşımlarıyla piyasada yer almaktadır. Bununla beraber, Ürdünlülerin çoğunun gelirlerinden daha fazlasını harcadığı rapor edilmekte ve resmi tahminlere göre yıllık gelir ve harcama arasında 1.000 Ürdün dinarı (1,400 ABD doları) fark olduğu tahmin edilmektedir. Emtia grupları açısından, Türk ürünleri, piyasadaki diğer seçeneklere kıyasla yüksek kalite ve uygun fiyatları birleştirdiğinden, geniş bir ürün yelpazesi ile aranan ana ürün gruplarındandır. Ürdünlülerin %70'inden fazlasının aylık geliri 400-500 ABD doları düzeyindedir ve bu kesim öncelikle sadece temel ihtiyaçları için harcama yapmaktadır. Bununla birlikte, tüketim kalıpları; aile geçmişi, eğitim ve yaş gibi diğer faktörlerle birlikte değişmektedir.

Ülkemiz menşeli ürünler Ürdün halkı tarafından aranan ve beğenilen ürünler olmakla beraber son dönemlerde ülkemizdeki makroekonomik sorunların getirdiği maliyet artışları, özellikle tekstil, mobilya, medikal gibi sektörlerde rekabet dezavantajıyla birlikte pazar kaybına sebebiyet vermektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Ürdün bir fuar ülkesi niteliği arz etmemektedir. Ülkede yapılan fuar sayısı oldukça azdır ve bu fuarlara katılım sağlayan firma ve ziyaretçi sayıları düşüktür. Genelde Ürdünlü tüccarların uzun zamana dayalı geçmişten gelen ikili ticari ilişkileri satın alma kararlarında daha öne çıkmaktadır. Ülkemiz ihracatçılarının ülkeye satış yapmalarında reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yanısıra hedef müşteri kitlesi ile doğrudan iletişime geçip, firma ve ürün tanıtımı yapmaları satış yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Yine, Ürdün’de sosyal medya kullanımının yaygın olması nedeniyle bu mecralarda yapılacak reklam ve tanıtım faaliyetleri ürün talebini arttıran bir etki olacaktır.

Öte yandan, meslek kuruluşları organizasyonunda gerçekleştirilen genel ve sektörel nitelikli ticaret heyeti programları kapsamında ihracatçı firmalar ilgili muhataplarıyla birebir görüşme imkanı bulmakta olup bu programlara katılımın firmaların ikili iş ilişkilerinin geliştirilmesi açısından faydalı olduğu değerlendirilmektedir.

Kamu İhaleleri

Ürdün, DTÖ'deki Kamu Alımları Anlaşması'nın bir gözlemcisidir ve Ürdün'de farklı devlet kurumları tarafından uygulanan ve genel durumun karmaşıklaşmasına neden olan bir dizi yasa altında düzenlenen farklı devlet ihale sistemleri bulunmakla birlikte genel ihalelere ilişkin bilgiler Ürdün İhale Kurumu (<https://www.gtd.gov.jo/Default/En>) tarafından yayımlanmaktadır.

Ayrıca, inşaat ve müteahhitlik firmalarına uygulanan yabancı sermaye kısıtlamaları, devlet ihale sözleşmelerine erişimini sınırlamaktadır. Satın alma bir kamu ihalesi yoluyla gerçekleştirilmekte, ancak yönetmelikler aciliyet düzeyine bağlı olarak doğrudan ve anında tedarik yapılmasına izin verebilmektedir. Ayrıca, yerel endüstrileri desteklemek amacıyla Hükümet, yerel ürüne öncelik vermekte ve yerel ürün yoksa tedarik yerel tedarikçi aracılığıyla yapılmaktadır.

Öte yandan, firmalarımızın yetkili olmayan kurum veya kuruluşlardan gelebilecek ihaleye katılım davetleri hususunda dikkatli olmaları, T.C. Amman Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliğimizle irtibat ve koordinasyon sağlamaları önem arz etmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Ürdün çoğu tarım ürününde yurt içi talebi karşılamak için ithalata bağımlıdır ve tarım ürünleri dış ticaretinde açık yıldan yıla artış göstermektedir. Tarımsal ihracat 2016-2022 yılları arasında ortalama 1.324 milyon ABD doları, ithalat ise aynı dönemde ortalama 4.256 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır. Ürdün'ün en önemli tarımsal ithalatında buğday ve diğer tahıl ürünleri öne çıkmakta, son dönemlerde arpa ve mısıra olan talepte de artış gözlenmektedir.

Ürdün'de tarım sektörü mütevazı bir öneme sahiptir ve son birkaç yıl içinde GSYİH'nın yaklaşık %4-6'sını oluşturmaktadır. Sektör genel olarak küçük arazi işletmeleri, yetersiz üretim politikaları, yetersiz sulama sistemleri, teknoloji ve pazarlamaya sınırlı yatırım ile tanımlanmaktadır.

Ürdün'deki tarım tedarik zinciri yüksek oranda parçalanmış olup Ürdün'deki çiftliklerin %99'u azami 30 dönüm veya daha az bir alanda faaliyet gösteren küçük işletmeler olarak sınıflandırılmıştır. Tatlı su kaynaklarının eksikliği, Ürdün'deki tarım sektörünün büyümesi için sürekli bir engel oluşturmakta olup yağmurla beslenen tarım uygulamaları tarım faaliyetlerinin %87'sini oluşturmaktadır.

Meyve ve sebze üretimi ile hayvancılık faaliyetleri, son yıllarda, komşu ülkelerdeki ticaret durumunun kötüleşmesi ve sınır kapılarının kapatılması nedeniyle sektöre uğramıştır. Ürdün'ün meyve ve sebze ihracatı için hedef pazarlar öncelikle Orta Doğu bölgesidir ve geleneksel olarak Irak, Körfez ülkeleri, Lübnan ve Suriye'yi kapsamaktadır.

Hayvancılık alt sektörü, öncelikle kümes hayvanları ve süt sığırcılığı üretiminden oluşmaktadır ve toplam tarımsal üretimin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. Hükümet verileri, kümes hayvanı eti ve yumurta kategorilerinin iç tüketim ihtiyaçlarını karşılayacak kadar üretken olduğunu gösterirken, kırmızı et üretimi tüketim ihtiyacının yaklaşık %30'unu, süt ve süt ürünleri üretimi ise tüketim ihtiyacının yaklaşık %50'sini karşılamaktadır. Bu alt sektörde büyümenin önündeki başlıca engeller arasında sınırlı yem ve su kaynakları, aşırı otlatma, meraların bozulması ve gerekli veterinerlik hizmetlerinin kalitesinin düşmesi yer almaktadır.

Sanayi

Ürdün'deki sanayi sektörü GSYİH'nın yaklaşık %24'ünü oluşturmakta ve dış yatırımın ise %60'ını çekmektedir. Yine, toplam ulusal ihracatın %90'ı sanayi ürünleri ihracatından oluşmaktadır. Ürdün'ün sanayi sektörü esas olarak "madencilik ve taş ocaklığı" ve "imalat" alt sektörlerinden oluşmaktadır. Büyük ölçekli endüstriler temel olarak fosfat ve potas madenciliği ile endüstriyel çimento, gübre ve rafine edilmiş petrol üretiminden oluşmaktadır.

Sektörün karşılaştığı zorluklar; enerji kaynaklarının kısıtlı olması nedeniyle yüksek üretim maliyetleri, finansman araçlarının yokluğu ve genel olarak zayıf satın alma gücünün yanı sıra geleneksel pazarlara akan malların zayıf hareketinden dolayı satış faaliyetindeki düşüş ile özetlenebilir. Başta Suriye ve Irak olmak üzere sınırların kapanması ve sonrasında ulusal ürünlerin pazarlarına girmesini engelleyen teknik ve idari engeller gibi koşulların varlığı son dönemde sektörü olumsuz yönde etkilemiş olsa da Suriye’de beklenen normalleşme süreciyle birlikte sektörde hareketlilik yaşanması öngörülmektedir.

Öte yandan, Sanayi Ticaret ve Tedarik Bakanlığı tarafından 2024-2028 yıllarını kapsayan sanayi stratejik planı yayımlanmıştır. Söz konusu plan kapsamında; sanayi sektörünün yıllık ortalama %2,03 büyümesi, istihdama katkısında %3,4 artış olması, ihracat portföyünün çeşitlendirilerek ürün sayısının 66’ya çıkarılması, katma değerli üretimin teşvik edilmesi, rekabetçiliğin artırılması ve sektörler arası üretim standartlarının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Ürdün’de sanayi sektöründe öne çıkan başlıca alt sektörler aşağıda özetlenmektedir:

Giyim ve Moda Sektörü: Ürdün’de giyim ve moda sektörü, ülke ekonomisinde kilit bir rol oynamaktadır. Bu sektör, 2 milyar ABD doları değerinde ihracat gerçekleştirerek toplam ihracatın yaklaşık %27’sini oluşturmaktadır. Ayrıca, iş gücünün %2,5’ini istihdam etmekte olup sektörde çalışanların %69’u kadındır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile yapılan serbest ticaret anlaşması sayesinde ihracatta önemli bir artış yaşanmış ve 2025 yılı itibariyle ihracatın %30 oranında artması öngörülmüştür. Aynı dönemde istihdam olanaklarının %17 oranında artması beklenmektedir. Hali hazırda sektörde yaklaşık 1.500 büyük, KOBİ ve mikro ölçekli fabrika bulunmakta ve yaklaşık 87.000 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Gıda Ürünleri: Sanayi sektöründe gıda endüstrisi, önemli bir konuma sahiptir ve gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYH) yaklaşık %27,6 oranında katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda sektörün toplam ihracatının %17,8’ini oluşturarak bu alanda önemli bir alt sektör olarak konumlanmaktadır. Ürdün’de gıda endüstrisi, köklü tarihi mirası ve güçlü itibarı sayesinde sağlam bir yer edinmiştir. Hem yerli hem de ithal hammaddeler kullanılarak üretim gerçekleştirilmesi, sektörün dayanıklılığını ve sürdürülebilirliğini artırmaktadır.

İlaç Sektörü: Ürdün’ün sanayi ortamında ilaç alt sektörü, orta ölçekli ancak oldukça değerli bir üretim alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu alt sektör, üretim GSYH’sinin %10,2’sine katkıda bulunmakta ve toplam üretim ihracatının %9’unu oluşturmaktadır. Sektör, 70’ten fazla üretim hattına sahip olup geniş bir üretim kapasitesine sahiptir. İş modeli, markalı jenerik ilaçlar üzerine kuruludur ve uluslararası standartlara uygun çeşitli ürünler sunarak küresel pazarda güvenilir ve kaliteli bir oyuncu olarak konumlanmaktadır.

Doğal Kozmetik Sektörü: Ürdün’de doğal kozmetik sektörü; vücut, yüz ve saç bakım ürünlerini içeren geniş bir yelpazeye sahiptir. En popüler ürünler arasında Ölü Deniz ürünleri ve doğal zeytinyağı sabunları bulunmaktadır. Sektörün üretiminin büyük bir kısmı, yaklaşık %80’i, uluslararası pazarlara ihraç edilmektedir. Özellikle Ürdün’ün Ölü Deniz çamuru bazlı kozmetik ürünleri, ülkenin toplam kozmetik ihracatının %70’ini oluşturarak sektörde güçlü bir konuma sahiptir. Önümüzdeki yıllarda sektörün yıllık bileşik büyüme oranının (CAGR) %10,19 seviyesinde olması beklenmektedir.

Mühendislik Ürünleri: Ürdün’de gelişmekte olan bir alt sektör olan mühendislik ürünleri, üretim GSYH'sinin %5’ini oluştururken, üretim ihracatının %14,1’ini kapsamaktadır. Farklı mühendislik disiplinlerinden birçok mühendisin bulunmasına rağmen, mühendislik ürünleri sektörü hâlâ gelişim aşamasındadır. Bununla birlikte, Ürdün ısıtma, havalandırma, iklimlendirme, elektrikli ürünler ve inşaat malzemeleri gibi çeşitli mühendislik endüstrilerinde umut vadetmektedir. Ülke, mevcut serbest ticaret anlaşmalarından yararlanarak bölgesel ve uluslararası pazarlara erişimini genişletmiştir. Ayrıca, Ürdün’de montaj firmalarına tedarikçi olarak hizmet veren şirketlerin sayısının artması, sektörün gelecekteki büyüme ve genişleme potansiyelini artırmaktadır.

Hizmetler

Ürdün hizmet sektörü, hükümet ve özel sektör arasındaki en önemli ortak sektörlerden birisidir ve sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim ve lojistik gibi başlıca hizmetler hem kamu hem de özel sektör tarafından sağlanmaktadır. Hükümet tarafından ise daha çok kalite kontrol, muhasebe ve yönetim çerçevesinde ve bu konuda bilinen uluslararası standartlar dahilinde hizmet sektörü kontrol edilmektedir.

Ürdün'deki hizmetler sektörü, son yıllarda GSYİH'ye %60-70 arasında katkı sağlamakta olup aynı zamanda ülkenin en fazla gelir getiren sektörü olarak diğer sektörlerden ayrılmaktadır. Ayrıca sektör, ülkedeki işgücü piyasasının yaklaşık %75'ini oluştururken; bu oranın da %90'ı yerel işgücüne dayanmaktadır.

Turizm: Ürdün’de turizm sektörü GSYİH’nin yaklaşık %12’sini oluşturmakta toplam işgücünün ise %3’ünü istihdam etmektedir.

2020 yılında yaşanan pandeminin etkisi ile turizm sektörü önemli bir kayıp yaşamış olup dönemsel olarak bu kayıplar %80’ler düzeyine ulaşmıştır. Yine sektör istihdamı da önemli ölçüde etkilenecek, turizm sektöründe gerçekleşen işten çıkarmalar %50’ler seviyesine ulaşmıştır. Pandeminin ardından sektör hızlı bir şekilde toparlanarak pandemi öncesi seviyelerini aşmış bulunmaktadır. 2024 yılında turizm gelirleri bir önceki yıla göre %2,3 azalış göstererek, 10,2 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Gazze’deki savaşın Ürdün ekonomisi üzerindeki en belirleyici etkisinin turizm sektörü üzerinden gerçekleştiği gözlenmektedir. Savaşın başlamasının ardından Ürdün’ün en önemli turistik destinasyonlarından olan Akabe Bölgesi’ne yapılan uçuşların büyük çoğunluğu iptal edilmiş olup halihazırda yalnızca THY tarafından uçuş seferlerine devam edilmektedir.

Ulaştırma ve Lojistik: Ürdün’de ulaştırma sektörü GSYH'nin %5,3’ünü oluşturmakta ve toplam iş gücünün %5,9’unu istihdam etmektedir.

Ürdün'de dış ticaret taşımacılığı temel olarak kara, deniz ve hava olmak üzere üç ana taşıma modelinden oluşmaktadır. Ürdün Ulaştırma Bakanlığı'nın yakın zamanda yaptığı bir araştırmaya göre, Ürdün’ün dış ticaret akışının yaklaşık %70-75'i, ülkenin güneyinde yer alan Kızıldeniz'deki tek deniz limanı olan Akabe Bölgesi’nde gerçekleşmektedir.

Bölgesel ticarete ise ürünlerin sevkiyatı; komşu ülkelerden Ürdün'e, Ürdün dışına veya Ürdün üzerinden transit nakliyesi çoğunlukla karayolu taşımacılığı modeline bağlı olarak gerçekleştirilmekte olup Krallığın; Suudi Arabistan, Irak, Suriye, Filistin ve İsrail'e ve bu ülkelerden kara tarafındaki sınır geçişleri ulusal karayolu sistemine entegre bir şekilde gelişmiştir.

Ürdün'de demiryolu taşımacılığının kısıtlı bir rolünün olması ve yurt içi yük taşımacılığıyla sınırlı kalması nedeniyle dış ticaret lojistiğinde bu taşıma modu alternatif olarak değerlendirilememektedir. Demiryolu taşımacılığı özelinde Ürdün'de, Osmanlı İmparatorluğu'nun 20. yüzyılın başında inşa ettiği Hicaz demiryolunun bir parçası olan, dar hatlı tarihi bir demiryolu hattı bulunmaktadır. Söz konusu hat üzerinde yerel turistik seferler yapılmaktadır. Ayrıca, bu hattın güney bölümü, Akabe Limanı'nı Krallığın güneyindeki fosfat madenlerine bağlamakta, bu madenlerden limana demiryolu aracılığıyla sevkiyat yapılabilmektedir.

Hava taşımacılığı modeline göre ise, Ürdün'de faaliyet gösteren üç uluslararası havalimanı; Amman'da Kraliçe Alia Uluslararası Havalimanı, Akabe'de Kral Hüseyin Uluslararası Havalimanı ve Amman Sivil Havalimanı (Marka Havalimanı) bulunmaktadır. Ürdün'e ve Ürdün'den uzun mesafe dış ticaret taşımacılığı, esas olarak Amman'ın güneyinde bulunan Kraliçe Alia Uluslararası Havaalanı tarafından yönetilmekte olup diğer havalimanları bu anlamda kısıtlı bir rol üstlenmektedir.

Dolayısıyla, dış ticarete ürünlerin Ürdün'e giriş, çıkış ve transit işlemleri büyük ölçüde deniz ve kara taşımacılığı modlarına bağlı olarak gerçekleştirilmektedir.

Kara yük taşımacılığı açısından bakıldığında, Ürdün komşu ülkelere toplam 9 kara sınır kapısı ile bağlanmaktadır. Suudi Arabistan ile paylaşılan 3 geçiş noktası (Al-Omari, Al-Durra ve Almudawarah), Suriye ile paylaşılan 2 geçiş noktası (Jaber ve Al-Ramtha), Irak'la yalnızca bir geçiş noktası (Al-Karamah) ve İsrail ile 3 ortak sınır kapısı bulunmaktadır (Arap Vadisi, Kral Hüseyin Köprüsü ve Ürdün Vadisi).

Ürdün'de dış ticaret işlemlerinde (ithalat, ihracat ve transit) ürünlerin sevkiyatı için 3 ana karayolu taşıma koridoru bulunmaktadır. Bunlar:

- Kuzey-Güney-Orta koridor (Ürdün'ü Suriye ve Suudi Arabistan'a bağlamakta)
- Batı Sınır Koridoru (Suriye sınırını Akabe'ye bağlamakta)
- Doğu Koridoru (Merkezden gelen, Ma'an'ı Irak sınırına bağlamakta)

Ayrıca, Akabe Limanı üzerinden deniz taşımacılığı vasıtasıyla dünyanın pek çok yerine ürünlerin sevkiyatı gerçekleştirilmekte olup transit ticaret kapsamında İsrail'de bulunan Hayfa Limanı alternatif bir rota olarak dış ticaret işlemlerinde tercih edilebilmektedir.

Son dönemde, Kızıldeniz'de yaşanan gerilim nedeniyle alternatif güzergahlar üzerinden taşımacılık işlemleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ürdün'ün özellikle Doğu Asya ülkeleriyle olan ticaretinde ürünlerin sevkiyatı, Kızıldeniz'de bulunan Babu'l Mendep Boğazı by-pass edilerek Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'da bulunan limanlar üzerinden transit ticaret olarak yapılmaktadır.

Ülkemiz ile Ürdün arasındaki ikili ticari ilişkiler açısından bakıldığında; Ürdün'e olan dış ticaretimizin yaklaşık %85'i denizyoluyla gerçekleştirilmekte olup ticaretimizde yoğunlukla Akabe Limanı kullanılmaktadır.

Gazze'de başlayan savaş öncesinde, Ülkemiz ile Ürdün arasındaki ticarete İsrail'de bulunan Hayfa Limanı transit ticaret kapsamında alternatif güzergâhlardan biri olarak tercih edilmekteydi. Ancak, savaşla birlikte buradaki sevkiyatların büyük çoğunluğu Akabe Limanı üzerinden gerçekleştirilmekte, kısmen de olsa Hayfa Limanı üzerinden transit ticaret devam etmektedir.

Ülkemiz ile Ürdün arasındaki ticarete karayolu taşımacılığı Suriye'deki iç karışıklıklar sebebiyle uzun bir süredir gerçekleştirilememektedir. Suriye'de son dönemde başlayan normalleşmenin ardından, transit olarak karayolu taşımacılığının yakın zamanda tekrar aktif hale gelmesi beklenmektedir.

Öte yandan, Irak üzerinden transit ticaret olarak zaman zaman karayoluyla sevkiyat gerçekleştirilse de, söz konusu güzergâhtaki güvenlik tehdidi nedeniyle düzenli bir ticaret akışı sağlanamamaktadır.

Madencilik

Ürdün'ün madencilik sektörü, ekonominin temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir ve ekonomideki diğer birçok önemli sektörün büyümesinde hayati bir rol oynamaktadır. Ürdün'deki madencilik endüstrisi; fosfat, potas, yapı ve dekorasyon taşları, cam kumu ve diğer metalik olmayan kaynakların üretiminde faaliyette bulunmakta, Ürdün ihracatının önemli bir bölümü madencilik ürünlerinden oluşmaktadır.

Ürdün'ün madencilik sektörü, özellikle fosfat ve potas madenciliği ile küresel ölçekte önemli ve etkili bir konuma sahiptir. Dünyanın beşinci büyük fosfat rezervi (yaklaşık 3,7 milyar ton) Ürdün'de yer almaktadır. Fosfat madenciliği faaliyetleri ve ilgili endüstriler, ülkenin ekonomik büyümesine büyük katkı sağlamaktadır. Nitekim, fosfat ihracatının toplam ihracatın yaklaşık %9'unu oluşturması, sektörün önemini kanıtlamaktadır.

Benzer şekilde, potasın özellikle gübre üretiminde küresel çapta yüksek talep görmesi, Ürdün'ün potas endüstrisinin ülkenin ekonomik yapısında kritik bir rol üstlenmesini sağlamaktadır. Öyle ki, potas ihracatı toplam ihracatın yaklaşık %13'ünü oluşturarak önceki yıllara kıyasla etkileyici bir büyüme kaydetmiştir.

Ürdün, çoğu bakır ve demir gibi metal ve kil gibi metalik olmayan kaolin, saf kireçtaşı, silis kumu, alçıtaşı ve yapı taşı, mermer ve granit plakalar gibi çeşitli taş ocakları tarafından üretilen diğer inşaat malzemeleri gibi farklı türevlerde birçok doğal kaynağa sahiptir. Ölü Deniz bölgesinde ise tıbbi ve kozmetik ürünlerin üretiminde kullanılan Ölü Deniz tuzları ve çamurları da çıkarılmaktadır.

Madencilik sektörü, maden çıkarma endüstrileri ve mineral üretim endüstrilerinden oluşmakta ve daha çok kamu iştiraki şirketler aracılığıyla faaliyetler yürütülmektedir. Bunlardan ilki fosfat, potas, tuz, kalsiyum karbonat, işlenmiş zeolit, işlenmiş silika ve traverten endüstrilerini içerir. İkincisi iki daldan oluşur: kimya endüstrileri (gübre, kimyasal asitler ve alüminyum florür, hızlı ve söndürülmüş kireç) ve inşaat malzemeleri endüstrileridir (çimento, beyaz çimento, taş yünü, yapı taşları, seramik ve sıhhi tesisat).

Enerji

Ürdün'deki enerji sektörü, bölgesel istikrarsızlık ve çatışmalarla birlikte fosil yakıt kaynaklarının kıtlığından dolayı çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir. Enerji ve Maden Kaynakları Bakanlığı'nın istatistiklerine göre, Ürdün hali hazırda enerjisinin yaklaşık %84'ünü ithal etmekte olup bu da GSYİH'nin yaklaşık %8'ine tekabül etmektedir.

Bununla birlikte, enerjide ithalata bağımlılığı azaltma ve enerji üretimini çeşitlendirme yönünde politikalar uygulanarak, enerji maliyetinin tolere edilebilir seviyelere getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu minvalde, yenilenebilir enerjiye yatırım yapmak, enerji verimliliğini artırarak enerji tüketimini azaltmak ve bazı komşu ülkelerle elektrik bağlantısı için bir Mutabakat Zaptı geliştirmek gibi stratejik hedefler benimsenerek enerji sektörü için daha sürdürülebilir bir yol izlenmektedir.

Ürdün'de elektrik fiyatları komşu ve çevre ülkelerine kıyasla oldukça yüksektir. Bu durumun getirdiği rekabet dezavantajı nedeniyle üretim ve yatırım imkanları kısıtlanmaktadır. Elektrik tüketiminin daha verimli hale getirilmesine yönelik olarak, özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilerek söz konusu maliyetlerin azaltılmasına yönelik proje ve faaliyetler yürütülmektedir.

Ürdün, yenilenebilir enerjinin benimsenmesi ve temiz enerjinin büyümesinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nin önde gelen ülkelerinden biridir. Güneş ile rüzgar enerjisi, elektrik üretiminin yaklaşık %29'unu sağlamakta, 2030 yılına kadar elektriğin %50'sinin yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi hedeflenmektedir. Ürdün, yılda ortalama 316 güneşli gün, 7 ila 8,5 m/s arasında değişen rüzgar hızları ve düşük nüfuslu geniş çöl alanları ile ek yenilenebilir enerji yatırımları için uzun vadeli bir potansiyele sahiptir. Ürdün ayrıca yeşil enerji ihracatına yönelik bir hidrojen stratejisi geliştirmeyi planlamaktadır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Ürdünlü tüccarlar daha çok uzun zamana dayalı geçmişten gelen ikili ticari ilişkilere dayalı olarak satın alma kararlarını vermektedir. Genel olarak ticari anlamda Ürdünlü tüccarların sözleşmelere sadık kalarak hareket ettikleri gözlemlenmektedir.

İş kültürüne ilişkin aşağıdaki hususlara dikkat edilmesinde fayda bulunmaktadır.

Ürdünlü tüccarlar daha çok uzun zamana dayalı geçmişten gelen ikili ticari ilişkilere dayalı olarak satın alma kararlarını vermektedir. Ürdünlü tüccarların genelde sözleşmelere sadık kalarak hareket ettikleri gözlemlenmektedir. Ürdün’de tanışmada el sıkışma ve kartvizit değişimi önem arz etmektedir.

Ürdünlü iş insanları iş yapacakları insanları yakından tanımak ve kişisel bağ kurmak isterler. Bu çerçevede, iş yapmak istenilen güvenilir iş insanlarına dostane tavır sergilemekte fayda görülmektedir.

Randevuların önceden planlanması ve randevu saatinden önce karşı taraf ile iletişime geçilip randevu saatinin hatırlatılması ve teyit edilmesi tavsiye edilmektedir. Genellikle randevu saatine riayet edilmekle beraber kimi zaman gecikmeler yaşanabilmektedir. Bu duruma da hazırlıklı olunması ve anlayışla yaklaşılması tavsiye edilmektedir.

Öğleden sonra kamu kurumlarında çalışan sayısı azaldığı için iş görüşmelerinin saat 14:00’ten sonraya bırakılmaması tavsiye edilmektedir.

Ürdün’de misafirperverlik önemlidir. Ürdünlüler uzun yemek saatlerini severler. Misafire ikram edilen yemeklerin mümkün olduğu ölçüde en azından tadına bakılması beklenir.

Para Kullanımı

Yerel para birimi Ürdün dinarı (ÜD)’dir. Ürdün’de sabit kur rejimi uygulanmakta olup yerel para birimi ABD dolarına sabitlenmiştir (1 ABD doları = 0,71 Ürdün dinarı). Yerel paranın yanısıra özellikle dolar ve kısmen avro da kullanılabilir. Serbest piyasada dolar yerel döviz bürolarından, bankalardan veya otellerden kolayca sabit kur üzerinden bozdurulabilmektedir. Kredi kartı kullanımı da oldukça yaygın olup bazı işletmeler tarafından %2 veya 0,5 ÜD kadar hizmet bedeli tahsil edilebilmektedir.

Banka çekleri, genellikle daha büyük meblağlar ve ticari işlemler için kullanılmakla birlikte, son dönemde yaşanan birçok sahtecilik sorunu nedeniyle daha nadir kullanılan bir ödeme yöntemi haline gelmiştir. Ayrıca, Ürdün Merkez Bankası ve ticari bankalar çek defterlerini kullanmayı büyük ölçüde düzenlemiş ve büyük şirketlere veya bankada hesapları olan müşterilere çek kullanma imkanı kısıtlanmıştır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Ürdün Büyükelçiliği / Konsoloslugu aracılığıyla önceden vize başvurusu yapmaları gereken bazı Doğu Afrika, Doğu Asya ve Latin Amerika ülkeleri hariç, diğer tüm uluslar 40 Ürdün dinarına (57 dolar) vize alabilmektedirler. Ürdün ve Türkiye arasındaki vize şartı 2009 yılında imzalanan anlaşma ile serbestleştirilmiştir. Umuma mahsus pasaport hamilleri 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, anılan ülkeye yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır.

Diplomatik, hizmet ve hususi pasaport hamilleri 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, anılan ülkeye yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Ürdün’de çalışma günleri pazar günü ile başlayıp perşembe sona erer. Cuma ve cumartesi hafta sonu tatilidir.

Kamusal tatiller 1 Ocak Yılbaşı, 1 Mayıs İşçi Günü, 25 Mayıs Bağımsızlık Günü, 25 Aralık Noel’dir. Ayrıca dini günlerde yapılan tatiller Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Hicri yılbaşı, Peygamberimiz Hz. Muhammed’in doğum günüdür.

Çalışma saatleri yasal olarak haftalık 48 saati, günlük ise 8 saati geçememektedir. Kamu sektöründe çalışma saatleri 08:00–15:00 iken özel sektörde genelde 09:00–17:00 arasındadır.

Yerel Saat

Ekim- Mart arası artı iki saat (G.T.M.+2)

Nisan- Eylül arası artı üç saat (G.T.M.+3)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Ürdün’de Şirketler Kanunu’nda sıralanan şirket türleri şu şekildedir:

- Halka Açık Ortaklık Şirketi (Public Shareholding Company)
- Özel Sermaye Şirketi (Private Shareholding Company)
- Açık Deniz Şirketleri (Offshore Companies)
- Kâr Amacı Gütmeyen Şirket (Limited Şirket) (Non-Profit Company (Limited Liability))
- Kâr Amacı Gütmeyen Şirket (Genel Ortaklık veya Limited Ortaklık) (Non-Profit Company (General Partnership or Limited Partnership))
- Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluş (Özel Sermaye Şirketi) (Non-Profit (Private Shareholding Company))
- Limited Şirket (Limited Liability Company)
- Genel Ortaklık veya limited ortaklık şirketi (General Partnership or limited partnership company)

Şirket Kurma Prosedürü

Ürdün’de ticari amaçlı bir şirket kurulması için en az %50 oranında Ürdün vatandaşı ile ortak olunması gerekmekte iken, üretim amaçlı olarak kurulacak şirketlerde yabancılar %100 şirket sahibi olabilmektedir.

Şirket açmak için Ürdün Şirketler Denetim Dairesine başvurulması gerekmekte olup talep edilen belgeler aşağıda sunulmaktadır. (<http://www.ccd.gov.jo/>)

Talep Edilen Belgeler:

- 1- Kayıt talep formu
- 2- Kimlik
- 3- Ürdün vatandaşı olmayanlar için geçerli bir pasaport
- 4- Kuruluş sözleşmesi
- 5- Ortakların bulunamadığı takdirde vekaletname

Şirket Kuruluş Aşamaları:

- 1- Sıra alınması
- 2- İlgili formun doldurulması
 - a. Ortakların adları
 - b. Sermaye miktarı
 - c. Şirketin merkez adresi
 - d. Şirketin amaç çalışma alanı ve gayeleri
- 3- İlgili müracaat penceresine evrakların iletilmesi
- 4- İlgili yetkilinin (dairenin ilgili memur, avukat, adli katip -noter) huzurunda belgelerin imzalanması
- 5- Kontrol bölümüne havale, şirketin adının benzeri olup olmadığının kontrolü
- 6- Kayıt için kontrol kayıt bölümüne müracaat

- 7- Dairenin siciline beyanların kaydı
- 8- Müracaat belgelerinin teslim alındığına dair belge verilmesi
- 9- Müracaatla ilgili kayıt için ödenen kayıt parasının ödeme makbuzunun alınması
- 10- İlgili pencereye ödeme makbuzunun teslim edilmesi
- 11- Tescil belgesinin şirketin yetkilisine teslim edilmesi

Şirket Kayıt ve Tescil Hizmeti Maliyeti

- 1- Toplam 55 ÜD (avukat yetki bedeli, yayın masrafı, akit düzenleme, kayıt belgesi, pul bedeli vs.)
- 2- Kayıt parası sermayenin %0,002 ya da en az 250 ÜD, %0,003 sermaye oranında sermaye pul bedeli
- 3- Sermayenin %50 oranında yatırılmış olması

Şube Açılması

Ürdün'de şube açılabilmesi için şirket tarafından yetkilendirilmiş bir temsilcinin Ürdün Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı'na başvurması gerekmektedir.

Talep Edilen Belgeler

- 1- Ana firmanın kayıt belgesi
- 2- Kuruluş sözleşmesi
- 3- Ürdün'de yerleşik firmanın tescili için yetkili kişi
- 4- Firmanın merkezinden son iki yıla ait onaylı bilançosu

Şube Açma Aşamaları

- 1- Talep formunun doldurulması
- 2- Sıra alınması
- 3- Ek belgelerin tercüme edilmiş ve onaylı olması
- 4- Firmanın yetkili kişinin yetkili memur önüne gelerek imza atması
- 5- Belgelerin yetkili memur tarafından kontrol edilmesi
- 6- Müracaatın kabul edilmesi
- 7- Bölüm şefinin onayı
- 8- Onayı kabul edildikten sonra ödeme makbuzunun müracaatçıya verilmesi
- 9- Makbuzu vezneye ödemesi
- 10- Ödeme belgesinin yetkili memura teslim etmesi
- 11- Firmanın kaydı
- 12- Firma tescil belgesinin alınması

Temsilcilik Açılması

Bölge ofisi (regional offices) olarak kurulan şirket (non-operating foreign branch) ancak iş takibi yapabilir ve ana ofis ile irtibatı sağlayabilmektedir. Bunların dışında, ticari faaliyette bulunamaz, anlaşma imzalayamaz. Satış vergisi hariç vergi muafiyetleri vardır. Ürdünlü olmayan çalışan gelir ve sosyal güvenlik vergilerinden muaftır.

Şirket Feshi

Aşağıdaki durumlarda şirketler fesih talebinde bulunabilirler:

- 1- Ortaklardan birinin hata yapması ve zarara sebep olması.

- 2- Firmanın devamlı zarar etmesi ve zararın düzelme imkanı olmaması.
- 3- Firma sermayesinin büyük bir kısmından zarar etmesi.
- 4- Ortaklar arasındaki geri dönüşü olmayacak bir anlaşmazlık halinde.
- 5- Ortaklardan birinin tamamen görevini yapamaması ya da ölümü

Bu sebeplerden birine dayanarak ortaklardan biri mahkemeye başvurarak şirketin feshini talep edebilmektedir. Mahkeme yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı talebin kabulü ya da reddi yönünde karar verebilir. Eğer kalan ortakların şirketin devamında yararı varsa talebin reddine karar verilmektedir.

Sigorta

Ürdün'de sigorta sektörü, Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanlığı bünyesindeki Sigorta Yönetim Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir. Anılan Müdürlük sigorta sektörünü düzenlemek, denetlemek, sigorta endüstrisinin ulusal ekonomideki rolünü artırmak ve ülkede ekonomik kalkınmayı desteklemek için ulusal tasarrufların değerlendirilerek yatırıma yönlendirmekle görevlidir.

Ürdün'de sigorta sektörü; genel sigorta ve hayat sigortası olmak üzere ikiye ayrılmakta olup faaliyet gösteren toplam 22 sigorta şirketi bulunmaktadır. 6 şirket sadece genel sigorta, 1 şirket hayat sigortası, 15 şirket ise her iki alanda birden hizmet vermektedir. Bu şirketler, ithal ve ihraç malları için sigorta (deniz sigortası), araba sigortası, yangın sigortası, depremler, hırsızlık ve diğer tehlikeler, ferdi kazalar ve sağlık sigortası hizmeti vermektedir. Bunların yanı sıra, 2 şirket "takafül" sistemine (islami bir sigorta türü) göre faaliyet göstermektedir.

Bankacılık Mevzuatı

1950'lerin sonlarında kurulan Ürdün Merkez Bankası (ÜMB), yabancı ve Ürdün ticari bankalarının ve uzmanlaşmış kredi kuruluşlarının izleme otoritesidir. ÜMB bağımsız ve özerk bir kurumdur. Sermayesinin tamamı Ürdün hükümetine ait olup Bankanın hedefi bankacılık ve finans sektörü üzerinde izlemeyi sürdürmek, ülke ekonomisinin sürekli büyümesini teşvik etmek ve Ürdün dinarının istikrarını ve dönüştürülebilirliğini sağlamaktır.

Bankacılık faaliyetleri; kamu mevduatlarını kabul etmek ve bu mevduatların kısmen veya tamamen kredi vermek amacıyla veya ÜMB tarafından bu amaçla verilen özel talimatlar uyarınca bankacılık faaliyetleri olarak belirlenen diğer işlemler için kullanılması olarak tanımlanmaktadır.

Ürdün'deki yerel bankalar sadece halka açık ortaklık şirketi olarak kurulabilir. Merkez Bankasından lisans verildikten sonra yabancı bankaların şubeleri dahil edilebilmektedir. Yerel bankalar için minimum sermaye yeterliliği 100 milyon Ürdün dinarı, yabancı bankalar için ise 50 milyon Ürdün dinarıdır. Ürdün'de faaliyet gösteren yerli ve yabancı şirketler ve işletmeler kurumlar vergisine tabidir. Bankalar için vergi oranı %35'tir.

Ürdün’de 5’i yabancı sermayeli 16’sı yerel olmak üzere faaliyet gösteren 21 banka bulunmaktadır. Ayrıca, 3’ü Ürdünlü 1’i yabancı olmak üzere 4 İslami banka da faaliyet göstermektedir.

Vizeler

Ürdün Çalışma Kanununa göre gerekli yasal izin alınmadan yabancı ülke vatandaşları istihdam edilememektedir. Çalışma izinleri Çalışma Bakanlığı tarafından verilmekte olup çalışma izninin verilmesi için yapılacak işin;

- o iş dalında Ürdünlü işçilerin sahip olmadığı bir deneyim ve nitelik gerektirmesi
- kalifiye Ürdünlü işçilerin sayısının bu ihtiyacı karşılamaması

durumlarında, öncelik Arap uzmanlarına, teknisyenlerine ve işçilerine olmak üzere çalışma izni verilmektedir.

Yabancı çalışanlara, Çalışma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı aracılığıyla işveren tarafından yapılan başvuru üzerine, pasaport, şirket tescili, sağlık raporu gibi destekleyici belgelerle yıllık olarak çalışma izni düzenlenmektedir.

Kaynak: T.C. Amman Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği